

*Individuele pensioenbeslissingen
in onzekere tijden*

Netspar pensioen3daagse event

Bas Donkers & Koen Vaassen

Beslissingen: Ik ga op vakantie en ik neem mee....

**Makkelijk
(vroeger)**

**Moeilijk
(nu)**

Hoe zorgen we er voor dat mensen goede keuzes maken als de toekomst niet altijd zonnig is

Pensioenbeslissingen door een econoom

Het levenscyclus model

$$\max_{\text{Consumption}_t, \text{Labor}_t, \text{Investments}} \left(\sum_{t=s}^{D-1} \beta^{t-s} U_t \right)$$

Totaal nut

$$U(C_t, L_t) = \frac{1}{1-\nu} (C_t^\alpha, (1-\rho L_t)^{1-\theta})^{1-\nu}$$

Nut per periode

$$\text{Income}_t = \begin{cases} \text{Wage}_t * L_t & \text{if } t \leq R \\ \text{Social Security} + \text{Pension}_t & \text{if } R < t \leq D \end{cases}$$

Inkomens
ontwikkeling

$$\text{Assets}_t^L = (1+r_t)\text{Assets}_{t-1}^L + \text{Income}_t - \text{Consumption}_t$$

Vermogens
ontwikkeling

In theorie...

Optimale keuzes

- Consumptie
- Sparen
- Beleggen
- Werken
- Pensionering

Pensioenbeslissingen in de praktijk

Het levenscyclus model

$$\max_{\text{Consumption}_t, \text{Labor}_t, \text{Investments}} \left(\sum_{t=s}^{D-1} \beta^{t-s} U_t \right)$$

Totaal nut

$$U(C_t, L_t) = \frac{1}{1-\nu} (C_t^\alpha, (1-\rho L_t)^{1-\theta})^{1-\nu}$$

Nut per periode

$$\text{Income}_t = \begin{cases} \text{Wage}_t * L_t & \text{if } t \leq R \\ \text{Social Security} + \text{Pension}_t & \text{if } R < t \leq D \end{cases}$$

Inkomens
ontwikkeling

$$\text{Assets}_t^L = (1+r_t)\text{Assets}_{t-1}^L + \text{Income}_t - \text{Consumption}_t$$

Vermogens
ontwikkeling

Poll: Kunnen jullie dit probleem oplossen?

- Tuurlijk, geen probleem
- Met een beetje hulp komt dat wel goed
- Ik heb werkelijk geen flauw idee

De praktijk...

Belangrijkste ingrediënten voor levenscyclus model

Wat wil je?

Voorkeuren voor

- Consumptie
- Vrije tijd
- Zekerheid

Meer abstract ook

- Risico houding
- Tijdsvoorkeur

Hoe kun je dat bereiken?

- Inkomen vanuit werk
- Investeren / beleggen
- Risico nemen
- Risico delen

Wie heeft welke kennis?

Wat wil je?

- Preferenties
 - Nutsfunctie
 - Risicohouding

➤ Domein van de deelnemer

Hoe kun je dat bereiken?

- Context
 - Economische scenarios
 - Rendementen
 - Sterftekansen

➤ Domein van experts

Geen enkele partij is in staat een goede beslissing te nemen
zonder de andere partij

➤ Meten van voorkeuren

➤ Ondersteuning van pensioendeelnemer

Deelnemers ondersteunen bij beslissingen

Geen...

- complex rekenwerk
- gedetailleerde kennis van financiële markten

Maar wel...

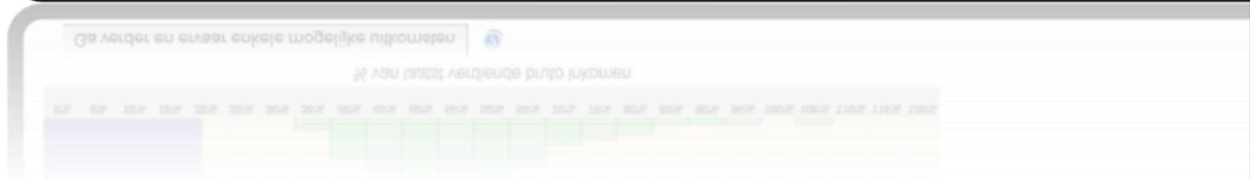
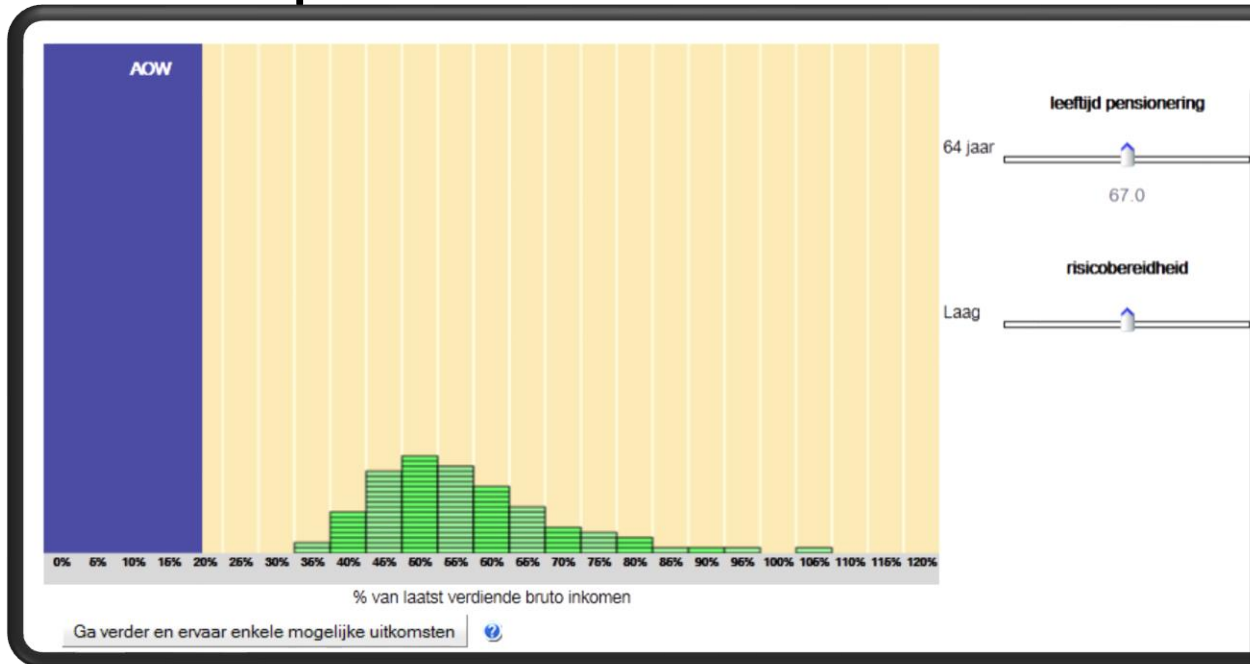
- inzicht in afweging risico en rendement
- inzicht in uitkomsten
- ervaren wat kansen en risico's zijn

➤ De “Pension Builder”

➤ Wetenschap voor de praktijk

Van wetenschap naar praktijk

Implementatie van de Pension Builder

Kies uw beleggingsbalans

1 Uitleg 2 Keuze 3 Bevestigen

[Reset naar standaard](#)

Kies de verdeling die bij u past!
Kies een positie op de beleggingsbalans tussen 'voorzichtig' tot 'ambitieuw' en wij weten hoe wij voor u moeten beleggen.

Als u geen keuze maakt, gaan wij uit van een standaard verdeling die past bij uw situatie voor zover deze bij ons bekend is. Let op: deze verdeling hoort niet automatisch bij de middelste stand. Bij een groter pensioenkapitaal heeft verschuiven meer effect op uw verdeling dan wanneer dat nog kleiner is.

Voorzichtig ○○○○○○○○ Ambitieuw

Annual situations

Bruto pensioen per maand inclusief AOW	Annual situations
€ 4600	5
€ 4700	14
€ 4800	18
€ 4900	17
€ 5000	12
€ 5100	11
€ 5200	8
€ 5300	5
€ 5400	3
€ 5500	2
€ 5600	2
€ 5700	2

Bruto pensioen per maand inclusief AOW

Elders opgebouwd pensioen toevoegen

Uw elders opgebouwd pensioen heeft invloed op de beleggingsbalans. Vul uw elders opgebouwde pensioenpotten in. Uw pensioenoverzicht.nl van de overheid kan u hierbij helpen.

Achmea beleggingsbalans

- Implementatie traject
 - Focus op deelnemerbegrip met testen
- Gamification
 - Maak het niet te leuk, pensioen is serieus
- Houd het kort
 - Ervaren van kansen duurt te lang
- Instructie/uitleg is nodig

HOE WILT U DAT WE VOOR U BELEGGEN?

VOORZICHTIG

AMBITIEUS

DEZE CIJFER

MOGELIJKE UITKOMSTEN

Hier een voorbeeld.

Achmea beleggingsbalans

- Beoordeling door klanten in praktijk
 - Kennis
 - Inzicht
 - Begrip
- Doorontwikkeling
 - Visualisatie bij eerste vulling
 - Risk capacity – komt verderop terug
 - Slider

Wat zou ik in de toekomst willen?

Poll: Bij welk inkomen na pensionering zou ik tevreden zijn (7 op schaal van 10)

- Minder dan 60% van huidig inkomen
- 60% van huidig inkomen
- 70% van huidig inkomen
- 80% van huidig inkomen
- 90% van huidig inkomen
- 100% van huidig inkomen
- Meer dan 100% van huidig inkomen

Poll: Hoe zeker ben je hier van?

- Zeer onzeker
- Vrij onzeker
- Vrij zeker
- Zeer zeker

Beslissingsondersteuning voor behoeftes

Inzicht in toekomstige inkomsten en uitgaven

Onzekerheid zorgt ervoor dat mensen beslissingen uitstellen

Diverse tools gebruikt in de praktijk

- Pensioenchecker, toekomstselfie
- Budget module voorafgaand aan de beleggingsbalans

Budget tool Beleggingsbalans

Mijn uitgaven berekenen

- 1 Mijn situatie 2 Mijn uitgaven

Wij vullen al een paar gegevens van u in. Vult u het aan? Met deze gegevens kunnen wij u een inschatting geven van het bedrag dat u nodig heeft voor uw pensioen.

Ik ben **Meneer Heuvelman** en mijn leeftijd is **34 jaar**

Mijn nettomaandinkomsten zijn **€ 0**

Ik woon in een **2 onder 1 kap**

Deze woning heb ik **gekocht**

De WOZ-waarde ligt **tussen € 150.000 en € 300.000**

Ik heb **geen auto**

Opslaan en volgende >

Andere keer verder

Mijn uitgaven berekenen

- 1 Mijn situatie 2 Mijn uitgaven

Om uw pensioensituatie te berekenen is het belangrijk dat wij uw uitgaven weten.

Wat verwacht u uit te geven als u met pensioen bent?

Hieronder ziet u wat andere huishoudens in een vergelijkbare situatie besteden als ze met pensioen zijn.

Dit bedrag is € 2.300,00

Verwacht u zelf meer of minder uit te geven? Pas dan het bedrag aan.

Let op, vul alleen uw *eigen aandeel* in van de totale kosten van uw huishouden. De voorbeeldbedragen zijn gebaseerd op een éénpersoons huishouden.

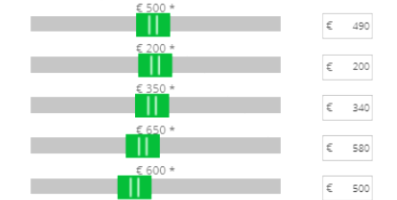

De berekening van de gemiddelde uitgaven is afkomstig van het Nibud.

- Wonen & lokale lasten
- Vervoer
- Andere vaste lasten

Ik maak toch liever gebruik van de Nibud-cijfers >

*) Gemiddeld geven mensen in uw doelgroep uit:

€ 2.110,00

Uw beleggingsbalans

Uw nieuwe beleggingsbalans

- Met de nieuwe beleggingsbalans verandert de verwachte pensioenuitkering niet.
- Met de nieuwe beleggingsbalans verandert de pensioenuitkering niet als het tegenzit in de economie.

Nieuw onderzoek gaat kijken naar

- Goal activation: Welke doelen wil ik bereiken?
- Option value: Wat is de waarde van flexibiliteit?

**To be
Continued. . .**

Optimale beslissingsondersteuning

Vereist integratie van de relevante kennis en inzichten

- Bij goede ondersteuning is financiële kennis niet nodig
- Kennis over de toekomst is wel nodig
 - ✓ Behoefte
 - ✓ Onzekerheid
 - ✓ Flexibiliteit

Doel:

Ontwikkelen van de best mogelijke beslissingsondersteuning voor deelnemers

WE
CAN
HELP

